

STATENS BRANDINSPEKTION

Meddelanden

1970:5

Brandsyn på större detaljhandelsanläggningar m m

Frågorna om brandförsvaret inom större detaljhandelsanläggningar såsom varuhus, butikshallar, storköp och liknande har kommit att aktualiseras genom inträffade bränder samt genom att ett stort antal sådana anläggningar under senare år tillkommit inom landet.

Brandbelastningen i dylika lokaler är i regel hög och då varorna i stor utsträckning är lättantändliga kan vid brandutbrott en mycket snabb rök- och brandspridning förväntas.

Skannat av Utkiken

Inom detaljhandelsanläggningar av i dessa anvisningar avsett slag eftersträvas en förhållandevis hög kundtillströmning samtidigt som kontroll och styrning av kundströmmarna sker. Delvis strider dessa förhållanden mot brandskyddskraven, varför en sammanvägning för att tillgodose rimlig personsäkerhet är nödvändig.

Föreliggande anvisningar är ämnade att tjäna som vägledning vid brandsyn inom ifrågavarande detaljhandelsanläggningar.

Det grundläggande arbetet med framtagandet av dessa anvisningar har utförts av en inom statens brandinspektion för uppgiften organiserad arbetsgrupp bestående av vice brandchefen Tage Lydén, Stockholm, förste brandingenjören Lars-Erik Mårtensson, Malmö, förste brandingenjören Bengt Sjöstrand, Göteborg, brandchefen Carl-Olov Strömlid, Mora, och civilingenjören Sigurd Wiklund, Stockholm.

Anvisningarna har utfärdats efter hörande av arbetarskyddsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, statens brandkola, statens planverk, föreningen Sveriges länsbrandinspektörer, länsbrandinspektörerna i Södermanlands, Östergötlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs- och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, svenska kommunförbundet, brandcheferna i Stockholm, Göteborg, Malmö och på Gotland, Sveriges köpmannaförbund, kooperativa förbundet, Turitz & Co AB, Åhlén & Holm AB, handelsn arbetsgivareorganisation, handelsanställdas förbund, Kooperationens förhandlingsorganisation, svenska brandbefälens riksförbund, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund, svenska brandförsvarsföreningen samt svenska försäkringsbolags riksförbund.

Swen Hultqvist

Jarl Larsson

Stockholm den 31 mars 1970

Statens brandinspektion, Sturegatan 29^{II}, 114 36 Stockholm

tel 08/24 51 90.

Brandsyn på större detaljhandelsanläggningar m m

	<u>Innehållsförteckning</u>	<u>Sid</u>
1	Begreppsbestämningar och tillämpningsområde	5
1.1	Detaljhandelsanläggning	5
1.2	Försäljningslokal	5
1.3	Ekonomilokal	5
1.4	Utrymningsgång	5
1.5	Utgång	5
1.6	Utrymningsväg	5
1.7	Försäljningslokal storlek	5
1.8	Tillämpningsområde	6
1.9	Samråd med byggnadsnämnd	6
2	Förebyggande brandförsvär	6
2.1	Utrymning av försäljningslokal	6
2.11	Utrymningsgångar inom försäljningslokal	7
2.12	Utgångar från försäljningslokal	7
2.13	Utrymningsvägar från försäljningslokal	7
2.14	Dörrar i utrymningsgång eller utrymningsväg	8
2.15	Nödutrymningsvägar	8
2.16	Varselmärkning av utgångar och utrymningsvägar	9
2.17	Nödbelysning	9
2.2	Utrymning av ekonomilokal	10
2.21	Utrymningsgångar inom ekonomilokal	10
2.22	Utgångar från ekonomilokal	10
2.23	Utrymningsvägar från ekonomilokal	10
2.24	Utgångsmarkering, Nödutrymningsvägar, Nödbelysning	11
2.3	Butiks- och lagerinredning	11
2.31	Allmänt	11
2.32	Uppställning av inventarier o dyl	11
2.4	Dekorationer	12
2.41	Allmänt	12
2.42	Arrangemang, materialval	12
2.5	Varor, arrangemang med speciella brandrisker	12
2.51	Allmänt	12
2.52	Elektriska eller gaseldade grillar	12
2.53	Elektriska apparater i övrigt	13
2.54	Brandfarliga varor samt pyrotekniska varor	13
2.6	Allmänna ordningsregler	14
2.61	Allmänt	14
2.62	Emballage - avfall	14

	<u>Sid</u>	
2.63	Tobaksrökning	15
2.7	Ombyggnader, reparationer o dyl	16
2.71	Allmänt	16
2.72	Reparationsarbeten förenade med brandfara	16
2.73	Avskärningar, blockering	17
2.74	Tillfälliga uppvärmningsanordningar	17
2.8	Ventilationsanordningar	17
3	Släckande brandförsvär	17
3.1	Angreppsvägar för brandkår	17
3.2	Alarmanordningar	18
3.21	Automatisk brandalarmanläggning	18
3.22	Manuell brandalarmering	18
3.23	Utrymningsalarmering	18
3.3	Släckanordningar	19
3.31	Automatisk vattensprinkleranläggning	19
3.32	Manuellt betjänad släckmateriel	19
3.4	Brandventilation	20
3.5	Insatsplan	20
3.6	Orientering och övningar	20
	Summary in English	21 - 23
	<u>Bilaga</u>	24
	Illustration av begreppsbestämningar samt exempel på detaljhandelsanläggning med inredning.	

- 1 Begreppsbestämningar och tillämpningsområde
- 1.1 Detaljhandelsanläggning (varuhus, butikshallar, stor-
köp o dyl) består av dels försäljnings-, (service-) och serveringslokaler, dels ekonomilokaler.
- 1.2 Försäljningslokal (serveringslokal):
Den del av en detaljhandelsanläggning, dit allmänheten äger tillträde.
- 1.3 Ekonomilokal:
Alla lokaler i en detaljhandelsanläggning som inte är försäljnings- eller serveringslokaler.
Till ekonomilokaler räknas lagerutrymmen, garage, kontorsutrymmen, personalutrymmen, dekorations- och verkstadsutrymmen, kök, soprum, pannrum, bränsleförråd o.dyl.
- 1.4 Utrymningsgång:
Utrymme inom försäljnings- eller ekonomilokal ledande från viss uppehållsplats i lokalen till utrymningsväg. Utrymningsgång kan utgöras av gång mellan försäljningsdiskar, intern icke avskild trappa, rulltrappa, persontransportband o.motsv.
- 1.5 Utgång:
Med utgång avses i dessa anvisningar dörröppning (motsv.) ledande till utrymningsväg (jfr 1.6) eller till det fria i markplanet utanför byggnaden.
- 1.6 Utrymningsväg:
Utrymme i byggnad ledande från försäljnings- eller ekonomilokal till markplanet utanför byggnaden eller till terrass eller dylikt, varifrån markplanet lätt kan nås. Utrymningsväg kan omfatta förbindelsevägar som korridorer, trapphall, trappa, ramp eller liknande.
- 1.7 Försäljningslokals storlek
Nettoyta: Golvyta (inkl. utrymningsgång; se 1.4) tillgänglig för allmänheten.
Bruttoyta: Sammanlagd golvyta för allmänhet, personal, inredning och varor.

Anm. Som riktvärde antas att nettoytan utgör 50 % av bruttoytan.

1.8 Tillämpningsområde

Anvisningarna är avsedda att tillämpas vid detaljhandelsanläggningar

- a) med försäljningslokaler vars bruttoyta omfattar minst 2000 m² inom samma brandcell i markplan eller
- b) med försäljningslokaler vars bruttoyta inte uppgår till 2000 m² men som är förlagda till icke ringa del i annat våningsplan än bottenvåning i markplan eller där försätningsarna för säker utrymning bedöms mindre goda (t ex långa eller svårorienterade utrymningsvägar, osäkra brandventilationsförhållanden).

1.9 Samråd med byggnadsnämnd

Här erinras om föreskriften i 13 § 1 mom andra stycket brandstadgan (SFS 1962:91) att innan brandsyneföreläggande meddelas angående åtgärd av byggnadsteknisk art, samråd skall äga rum med byggnadsnämnden, för såvitt icke sådant samråd är utan betydelse.

2 Förebyggande brandförsvar

Följande sammanställning upptar statens brandinspektions syn beträffande det förebyggande brandförsvaret i detaljhandelsanläggningar med avseende på sådana åtgärder som kan krävas med stöd av brandlagstiftningen. Sammanställningen kan dock inte till alla delar generellt tillämpas. Det slutgiltiga bedömandet i fråga om vilka åtgärder som är erforderliga måste göras av brandsyneförrättaren i varje enskilt fall.

2.1 Utrymning av försäljningslokal

I detaljhandelsanläggningar måste stor vikt läggas vid utrymningssäkerheten. Vid bedömning av utrymningsmöjligheterna kan antas att högsta antalet personer som samtidigt kan finnas i detaljhandelsanläggningen uppgår till en person per m² av nettoytan beräknad enligt Anm. under 1.7.

Utrymningsgångar, utgångar och utrymningsvägar skall ha en bredd svarande mot det största antalet personer som avses använda dem vid utrymning varvid breddmättet 1.0 m svarar mot 150 personer.

2.11 Utrymningsgångar inom försäljningslokal

Längsta avståndet till närmaste utrymningsgång inom försäljningslokal bör normalt ej överstiga 5 à 6 meter, d v s längsta avstånd mellan två dylika gånger bör ej överstiga 12 m.

Utrymningsgångar anordnas som raka gånger om möjligt mynnande direkt i utgång från försäljningslokal samt så, att kapaciteten svarar mot största antalet personer som kan beräknas nyttja gångarna vid utrymning. Ingen utrymningsgång får dock vara smalare än 1.2 meter. Undantag från denna regel får göras för rulltrappor och persontransportband.

Skyltkorgar eller annan lös inredning som inkräktar på gångbredden eller på annat sätt försvårar en utrymning får ej uppställas i utrymningsgång.

Försäljningsplats (exempelvis lotteri, demonstration) får ej anordnas i utrymningsgång.

Kassagenomgång får inte låsas eller i övrigt anordnas på sätt som kan försvåra en utrymning vid brandutbrott.

I de fall utrymningsförhållandena så kräver anordnas ingångsgrindar, kassaspärrar o.dyl. så, att de även är öppningsbara i utrymningsriktningen. Även för spärrar och ingångsgrindar kan avkall göras från 1.2-metersregeln dock under villkor att sammanlagda gångbredden uppfyller regeln "1 m per 150 personer".

2.12 Utgångar från försäljningslokal

Antalet utgångar skall för varje försäljningslokal svara mot det största antal personer, som kan beräknas vistas i lokalen (Jfr pkt 2.1 andra st.). Dock skall alltid minst två utgångar finnas.

Utgång bör vara förlagd i direkt anslutning till utrymningsgång och om möjligt placerad i förhållande till varandra motsatta delar av försäljningslokalen.

2.13 Utrymningsvägar från försäljningslokal

Utrymningsvägar avskiljs från varandra och från försäljningslokaler i lägst brandteknisk klass B 15.

Dörr mellan försäljningslokal och utrymningsväg förses med automatisk dörrstängare. Uppställningsbeslag får ej finnas.

I korridorer, trappor och andra utrymningsvägar skall brännbara väggar och tak samt brännbara trappors undersida vara försedda med tändskyddande beklädnad och ytskikt klass I.

Brännbart material eller annat som kan utgöra hinder för trygg utrymning får ej förekomma i utrymningsvägar.

För att undvika att utrymningsvägarna blockeras av uppställda barnvagnar och varuvagnar uppsätts anslag om uppställningsförbud och anges detta på annat lämpligt sätt, exempelvis genom streckmarkering på golvet.

Försäljningsplats, lotteri eller demonstration får ej anordnas i utrymningsväg.

2.14 Dörrar i utrymningsgång eller utrymningsväg

Utgångsdörr ges minst en fri bredd (karndagbredd) svarande mot utrymningsgångens respektive utrymningsvägens kapacitet. Dörren, som skall vara utåtgående samt försedd med fast låsvred, espanjolettregel eller liknande låsanordning skall kunna öppnas snabbt och säkert. Utgångsdörr får ej vara försedd med lås som från insidan fordrar nyckel.

Automatiska skjutdörrar i utrymningsväg, som manövreras elektriskt, med tryckluft eller med annat drivmedium, måste antingen vara anordnade så att möjlighet även finns att manuellt öppna dörrarna utåtgående i utrymningsriktningen eller vara försörjda med nödström eller likvärdig anordning som säkerställer dörrens funktion i minst 30 minuter efter energibortfall. Skjutdörrar som saknar ovan angivna säkerhetsutrustning skall kompletteras med utåtgående sidohängd dörr med erforderlig bredd inom ett avstånd av cirka 5 meter från skjutdörren.

2.15 Nödutrymningsvägar

Skulle tillfredsställande utrymningsmöjligheter saknas från försäljningslokal måste nödutrymningsväg(ar) anordnas.

Härvid kan ifrågavarande lokal förses med nödbalkong och till marken ledande livräddningstrappa. Exempel på godtagbart utförande av livräddningstrappa finns i statens brandinspektions meddelande 1963:12.

Ann. Statens planverk avser att framdeles utge anvisningar som ersätter statens brandinspektions meddelande 1963:12.

Även fristående spiraltrappa med tillräcklig kapacitet är godtagbar.

Nödutrymningsväg anordnas så, att den ej spärras av brand i underliggande våningsplan.

2.16 Varselmärkning av utgångar och utrymningsvägar

Skylt utvisande utgång eller utgångsriktning skall kunna iakttagas från varje plats inom försäljningslokal. Sådana skyltar utförs lämpligen enligt svensk standard för varselmärkning SIS 03 15 11 och 03 12 10, d. v. s. gröna med vit text. Skyltplaceringen skall ske på lämplig läshöjd och teckenhöjden avpassas efter läsavståndet till närmaste skylt enligt formeln

$$H = 4 L$$

där

H = teckenhöjd i millimeter (lägst 80 mm),

L = läsavstånd i meter

Dörr som inte leder ut förses med texten "EJ UTGÅNG" eller markeras eller utförs så, att den lätt kan skiljas från utgångsdörr.

I utrymningsvägar från försäljningslokal skall vid riktningssändring eller förgrening anbringas grön skylt med vit pil eller text "TILL UTGÅNG".

Samtliga varselmärkningsskyltar skall vara belysta eller genomlysta samt försörjda med nödström som säkerställer funktionen minst 30 minuter efter energibortfall.

2.17 Nödbelysning

Försäljningslokaler med tillhörande utrymningsvägar bör förses med nödbelysning så anordnad att utrymningsvägar

och utrymningsvägar erhåller en belysning av 20 respektive 40 lux. Nödbelysningen skall automatiskt träda i funktion vid energibortfall. I det fall nödbelysningen är batterimatad dimensioneras anläggningen för en brinntid av minst 30 minuter.

Skulle anordnandet av särskild nödbelysningsanläggning bedömas som oskäligt bör åtminstone batterimatade handstrålkastare finnas för personalen lätt tillgängliga i lokalerna. Förvaringsplats markeras lämpligen enligt svensk standard för varselmärkning.

2.2 Utrymning av ekonomilokal

Brandbelastningen inom detaljhandelsanläggningars ekonomilokaler är ofta hög och en snabb brandspridning kan förväntas på grund av förekomsten av stor mängd lättantändligt gods. Siktsvårighet föreligger vanligen på grund av hyllinredningar, varupplag o dyl. Goda utrymningsmöjligheter måste därför eftersträvas.

2.21 Utrymningsgångar inom ekonomilokal

Inom ekonomilokaler skall utrymningsgångar anordnas i sådan omfattning att trygg utrymning kan ske från varje plats i lokalen vid brand. Gångarnas bredd anpassas efter högsta antalet personer som beräknas behöva utrymma samtidigt dock att ingen gång bör vara smalare än 0.8 meter.

Därest utrymningsgång i ekonomilokal jämväl utgör utrymningsgång från försäljningslokal skall gångens fria bredd fastställas enligt 2.11. Utrymningsgång genom ekonomilokal får härvid ha en största längd av 30 m inom denna.

2.22 Utgångar från ekonomilokal

Från ekonomilokal där personal normalt vistas och brandbelastningen är hög skall finnas minst två vid varje tidpunkt inifrån öppningsbara utgångar ledande till det fria eller till av varandra oberoende utrymningsvägar. Utgångarna bör vara förlagda till motsatta delar av lokalen, så att inte båda omedelbart spärras av en utbruten brand.

2.23 Utrymningsvägar från ekonomilokal

Ofta leder samtliga utgångar från en ekonomilokal till en

utanför liggande gemensam korridor, från vilken två av varandra oberoende utrymningsvägar finns. Korridoren blir på så sätt en högst väsentlig del av utrymningsvägen eftersom en brand i detta utrymme kan hindra all utrymning från en eller flera ekonomilokaler. I korridorer eller andra utrymningsvägar får därför inte förvaras brännbart material eller annat som kan verka hindrande vid utrymning. Särskilt beaktas korridorutrymme och liknande i anslutning till hissar och andra transportanordningar, där ofta gods ställs upp i avvaktan på vidaretransport.

Utrymningsvägar avskiljs från ekonomilokaler i lägst brandteknisk klass B 15.

I korridorer, trappor och andra utrymningsvägar skall brännbara väggar och tak samt brännbara trappors undersida vara försedda med tändskyddande beklädnad och ytskikt klass I.

2.24 Utgångsmarkering, Nödutrymningsvägar, Nödbelysning

Utförandet av utgångsmarkering, nödutrymningsvägar och nödbelysning bör i tillämpliga delar ske i enlighet med vad som ovan sägs under försäljningslokal.

2.3 Butiks- och lagerinredningar

2.31 Allmänt

Som allmän regel gäller att inredning och inventarier utförs i sådant material att lokalen inte härigenom blir väsentligen försämrad ifråga om riskerna för antändning och brandspridning.

2.32 Uppställning av inventarier o dyl

Vid uppställning av inventarier och inredningsdetaljer måste förutom erforderliga utrymningskrav även beaktas att möjligheterna till effektiv brandsläckningsinsats inte försämras.

I de fall lokalerna är försedda med automatisk brandalarm- eller sprinkleranläggning skall de för anläggningens fullgoda funktion nödvändiga kraven ifråga om fritt utrymme under och vid sidan om brandalarmkontakter och sprinklerhuvuden iakttagas.

Fönsteröppningar i försäljnings- och lagerlokaler får ej täckas med gods eller inredning om dessa öppningar är nödvändiga för godtagbar brandventilation.

2.4 Dekorationer

2.41 Allmänt

Dekorationsmaterial är vanligen lättantändligt brännbara. Önskemål om dekorerings i försäljningslokaler uppträder ofta samtidigt med att personbelastningen i lokalen är som störst (julförsäljningar m m), vilket kräver att dekorationsmaterial samt användningssätt skall väljas med från brandskyddssynpunkt särskild omsorg.

2.42 Arrangemang, materialval

Dekorationer av lättantändligt material får inte anordnas i sådan omfattning att de väsentligen kan bidra till risk för antändning och spridning av brand inom lokalen. Genom impregnering eller liknande åtgärd bör dylika material göras svårantändliga.

Över utrymningsgångar får ej dekorationer anordnas som kan falla ned och utgöra hinder för utrymning.

Dekorationer får inte uppsättas så att orienteringssvårigheter uppstår i lokalen eller så att varselmärkning skymmes.

2.5 Varor, arrangemang med speciella brandrisker

2.51 Allmänt

Placering, demonstration och lagring av sådana varor eller verksamheter, som kan utgöra speciella brandrisker eller medföra väsentliga svårigheter i samband med brandsläckning, bör ske med omsorg varvid särskild hänsyn tas till utrymningssäkerheten. Exempel på här avsedda verksamheter är diskar för skolagning samt nyckeltillverkning. Slipavfallets förvaring (obrännbart kärl) liksom behovet av brandredskap uppmärksammas.

Demonstration med öppen eld bör endast undantagsvis tillåtas och då endast efter det särskilda säkerhetsåtgärder vidtagits i samråd med brandchefen.

2.52 Elektriska eller gaseldade grillar

För uppställning av dylika grillar inom försäljningslokaler

erfordras i vissa fall (kanalanslutning) byggnadslov. Plats och sätt för uppställningen måste väljas med hänsyn till antändningsrisken för omgivningen. Brännbart material bör inte finnas närmare än 0.5 m från grillis utsida. Grill får inte ställas upp i omedelbar anslutning till utrymningsväg eller utgång.

I sammanhanget eventuellt förekommande installation för bränngas uppmärksammas med hänsyn till föreskrifter i förordningen om brandfarliga varor respektive förekommande anvisningar för gasinstallationer.

2.53 Elektriska apparater i övrigt

I den mån elektriska värmeapparater eller TV- och radioapparater utställs och demonstreras och därvid anslutes till strömuttag skall på lämpligt sätt, genom indikeringslampa eller tidur, kunna kontrolleras att apparaterna inte förblir inkopplade.

Brännbart material får ej lagras i kontakt med elektriska glödlampor eller förkopplingsdon till lysämnesrör.

Särskild uppmärksamhet ägnas provisoriska elektriska uppvärmningsanordningar.

Säkringscentraler får ej blockeras.

Laddning av elektrisk truck eller batteridrivna liknande anordning såsom städmaskin o dyl skall om möjligt ske på avskild plats utförd som brandhärdigt rum eller åtminstone så att brännbart material inte förekommer närmare än 1 meter. Utrymme där sådan laddning sker skall vara tillfredsställande ventilerat (fläktventilation) med hänsyn till uppkomst av brännbara gasblandningar.

2.54 Brandfarliga varor och pyrotekniska varor

Placering och utställning av brandfarliga eller pyrotekniska varor måste ske med omsorg och får inte förekomma i närheten av utrymningsväg eller utgång. Demonstrationer innefattande användning av brandfarlig vätska eller gas bör undvikas. Förvaring av gasolbehållare bör inte ske under markplanet eller på platser där utläckande gas

lätt kan antändas. Gasolbehållare för skyltändamål bör vara tomma. Tryckbehållare (exempelvis spraybehållare) bör skyddas mot sådan upphettning som kan medföra sprängning på grund av för högt inre tryck.

Vidare erinras om bestämmelserna i Kommerskollegii författningssamling serie A rörande tillämpningen av förordningen om explosiva varor (nr 341) där bl a framgår att pyrotekniska varor ej får förvaras så att särskild fara för antändning och spridning av brand kan anses föreligga. Förekommande pyrotekniska varor skall förvaras bakom försäljningsdisk så att de inte är åtkomliga för allmänheten. För skyltändamål får endast attrapper av pyrotekniska artiklar förekomma.

2.6 Allmänna ordningsregler

2.61 Allmänt

I samband med hög försäljningsaktivitet anordnas ofta provisoriska närlager bakom skärnväggar i försäljningslokalerna. På så sätt ökar brandbelastningen samtidigt som utrymningsgångar och utrymningsvägar lätt kan blockeras av varor. Härtill kommer att brännbart emballage ofta anhopas bakom skärnväggarna på grund av uppäckning.

Även inom lagerlokaler, lastkajer och liknande ekonomitrymmen kan en stor mängd brännbart emballage förekomma samtidigt som befintliga brandsektioneringsdörrar ofta ställs upp för att underlätta varutransporter.

Vid brandsyn bör därför intresse även ägnas åt dylika ordningsfrågor eftersom de har stor betydelse för det totala brandskyddet.

2.62 Emballage - avfall

För att förhindra att brand uppstår måste brännbart emballage och avfall uppsamlas och i avvaktan på borttransport förvaras i särskilt - helst brandsäkert avskilt - utrymme. Komprimering av brännbart avfall (papper, kartong, träull etc) i press eller liknande anordning innebär minskad brandrisk.

För det fall bränning av avfall företas i egen anläggning kontrolleras att lagringen av avfallsbränslet sker på betryggande sätt och så, att risk för antändning från eldstaden ej föreligger. Avskiljnings- och säkerhetsanordningar för bränslematning funktionskontrolleras. Renslucka för rökkanal eller imkanal får ej blockeras med emballage, avfall eller annat gods.

2.63 Tobaksrökning

I detaljhandelsanläggning skall generellt rökningförbud gälla. För förbudets upprätthållande bör följande uppfyllas:

- a) Skyltar - exempelvis enligt SIS 03 12 10 nr 52 - angivande rökningförbud uppsätts i entréer samt på skilda väl synliga platser inom försäljningslokaler-
na.
- b) Askkoppar uppsätts i entréer samt vid passager mellan områden med rökningförbud och sådana där - enligt nedan - rökning kan tillåtas.

Undantag från rökningförbudet bör - för undvikande av smygrökning - efter särskild prövning medges för vissa utrymmen.

Exempel på lokaler eller platser inom vilka rökning kan tillåtas är:

Kontorslokaler

Lunch- och andra samlingsrum för anställda

Serveringslokaler för kunder

Toaletter och tvätttrum

Inom ekonomilokal: Rökrum, rökburar eller liknande

Inom försäljningslokal: Särskilt för rökning anordnade platser.

Såsom villkor för avkall från förbudet bör följande gälla:

- a) Stadiga och tillräckligt rymliga askkoppar placeras inom berörda utrymmen. Askkopparna skall regelbundet tömmas på plats där brandrisk ej föreligger.
- b) I utgång från utrymme inom vilket rökning medges, uppsätts tydlig skylt angivande gräns för rökningsslov.

2.7 Ombyggnader, reparationer o dyl2.71 Allmänt

I detaljhandelsanläggningar är det icke ovanligt att exempelvis lagerutrymmen tas i anspråk för försäljning. Med hänvisning härtill påpekas att byggnadslov erfordras då lokal tas i anspråk för väsentligt annat ändamål än det för vilket den tidigare godkännts, även om ingen byggnadsteknisk åtgärd vidtas.

Vid större reparationsarbeten eller ombyggnader föreligger alltid brandrisker varför det bör vara motiverat med särskild brandsyn vid dylika tillfällen.

2.72 Reparationsarbeten förenade med brandfara

Reparationsarbeten med öppen eld bör under försäljningstid undvikas inom utrymmen till vilka allmänheten äger tillträde eller inom lokaler där genom öppningar, kanaler eller schakt brand eller rök kan spridas till försäljningslokal eller dess utrymningsvägar.

Vad ovan sagts gäller även ekonomilokaler vars utrymningsmöjligheter genom dylika arbeten kan äventyras.

I det fall reparationsarbete med öppen eld undantagsvis ändå måste genomföras under försäljningstid skall särskilda skyddsåtgärder anordnas runt arbetsplatsen. Vid dylika tillfällen bör även en höjd brandberedskap kunna krävas i form av kompetent säkerhetsvakt.

I anslutning till gasol- och svetsgasflaskor eller liknande anordning skall alltid finnas asbesthandske (och avstängningsnyckel). Acetylenflaskas regulator skall vara försedd med bakslagsspärr.

Inom detaljhandelsanläggning bör under försäljningstid undvikas arbeten som erfordrar avstängning av förekommande sprinkler- eller brandalarmsystem. Särskilt viktigt är detta då avsteg fått göras från annars gällande sektioneringskrav genom installation av exempelvis vattensprinkleranläggning. I det fall avstängning ändå måste ske skall särskilda skyddsåtgärder vidtas genom eventuell avstängning av viss försäljningslokal och/eller höjd brandberedskap (säkerhetsvakt).

Arbeten som kräver hantering av brandfarliga lösningsmedel (exempelvis klistring av golvbeläggning) får ej ske under försäljningstid.

2.73 Avskärmningar, blockering

Under pågående reparationer eller ombyggnadsarbeten förekommer ofta provisoriska arrangemang för att försäljningen i möjligaste mån skall kunna fortgå. Därvid tillses att inredning - montrar, hyllor, kassor m m - ej ställs upp så att utrymningsvägar och brandredskap helt eller delvis blockeras eller så att markeringen av dessa döljs. Ej heller får genom provisorierna återvändsgångar uppstå.

Material som används för avskärmning bör i så stor utsträckning som möjligt vara obrännbart eller försett med tändskyddande beklädnad.

2.74 Tillfälliga uppvärmningsanordningar

I samband med ombyggnader och reparationer kan tillfälliga uppvärmningsanordningar förekomma. Särskild uppmärksamhet bör ägnas dessa då de ofta kan bli brandstiftare. Beträffande uppställning och arrangemang i övrigt hänvisas till SBN 67, kapitel 13:22.

2.8 Ventilationsanordningar

Där brandspjäll förekommer i ventilationskanal kontrolleras spjällets funktion och dess markering.

Skyddsanordningar vid sammankoppling och sektionering av ventilationssystem (exempelvis vid ventilation med återluft) kontrolleras.

3. Släckande brandförsvar

3.1 Angreppsvägar för brandkår

Brandchefen bör ta initiativ till att polismyndigheten i orten låter upprätta planer för den trafikreglering på gator och vägar i detaljhandelsanläggningens omgivning som erfordras vid brandutbrott. I sådan plan tas bl a hänsyn till framkomstmöjligheterna för utryckningsfordon (även på gånggator), placering av ut-

vändiga brandposter, uppsamlingsplats för skadade m m.

3.2 Alarmanordningar

3.2.1 Automatisk brandalarmanläggning

Installation av automatisk brandalarmanläggning kan i vissa fall ersätta byggnadstekniska åtgärder. Brandsyneförrättaren bör från fall till fall bedöma vilka avkall som kan motiveras av den genom brandalarmanläggningen förbättrade möjligheten att på ett tidigt stadium upptäcka en begynnande brand och de därmed större möjligheterna att dels släcka denna med hjälp av befintlig brandsläckningsmateriel, dels i tidigt skede verkställa utrymning om så bedöms erforderligt. Vid bedömningen måste beaktas att brand- och rökspridning kan förväntas ske snabbt i en detaljhandelsanläggning, varför hänsyn till brandkårens insatsmöjligheter endast bör tas då det gäller att hindra brandspridning till omgivningen. Avkall från kravet på minst två av varandra oberoende utrymningsvägar från försäljningslokal får inte ges.

Brandsektioneringsdörrar (huvudregeln är att sådana skall vara stängda) som måste hållas uppställda på grund av varu-transporter o dyl utrustas lämpligen med magnethållare vars strömförsörjning styrs av brandalarmanläggningen.

Beträffande anläggningens utförande hänvisas till statens brandinspektions meddelanden 1961:9.

Anläggningen bör även kunna manuellt utlösas med hjälp av s k bibrandskåp, vilka placeras på lämpliga platser gärna i anslutning till utplacerad brandmateriel.

3.2.2 Manuell brandalarmering

Anslag om hur brandkåren alarmeras samt hur internt alarm ges inom detaljhandelsanläggningen bör uppsättas vid utgående telefonapparater.

3.2.3 Utrymningsalarmering

För samtidig utrymningsalarmering skall inom alla delar av detaljhandelsanläggning finnas alarmanordning med vilken utrymningsalarm med ljudsignal kan ges enligt

svensk standard för varningssignalering (SIS 03 17 11). Där befintlig högtalaranläggning kan användas för meddelande bör ljudsignalering avbrytas efter ca 10 sekunder och följas av information och utrymningsanvisningar. Vid högtalaranläggningens manöverplats skall härvid finnas skriftligt utrymningsmeddelande eller i förväg intalat band. På orter där språkförhållandena så fordrar skall meddelandet även ges på främmande språk.

Anläggning för utrymningsalarmering skall vara försörjd med nödström för att kunna fungera även efter energibortfall.

3.3 Släckanordningar

3.31 Automatisk vattensprinkleranläggning

Därest om- eller tillbyggnad av befintlig detaljhandelsanläggning medför att de släcktekniska betingelserna försvåras genom tillkomst av stora sammanhängande ytor, öppna förbindelser mellan olika våningsplan, försäljningsutrymmen belägna under mark, utrymmen med små möjligheter till effektiv brandventilation o dyl bör vid byggnadslovsbehandlingen frågan om installation av automatisk vattensprinkleranläggning övervägas.

Beträffande sprinkleranläggnings utförande hänvisas till anvisningar utfärdade av svenska försäkringsbolags riksförbund.

3.32 Manuellt betjänad släckmateriel

Där så bedöms erforderligt installeras inomhusbrandposter i försäljnings- och ekonomilokaler. Inomhusbrandpost utförs lämpligen med formstyv slang på centrumrulle samt kopplat avstängbart strålrör (SMS 2215).

Handbrandsläckare (SMS 1192) - där inomhusbrandposter saknas eller som komplettering till dessa - utplaceras så, att minst en handbrandsläckare finns tillgänglig i varje våning, samt att från varje plats i våningen gångavståndet till närmaste släckare normalt ej överstiger 25 meter. Handbrandsläckare placeras upphängd

så nära utgångsdörr som möjligt.

Brandredskap markeras enligt svensk standard för varselmärkning (SIS 03 15 11, 03 12 10).

3.4 Brandventilation

Där anordningar för brandventilation installerats skall deras funktion kontrolleras. Vidare tillses att brandventilationsmöjligheterna inte förhindras eller försämras genom stapling av varor eller uppsättande av skärmväggar och liknande i närheten av brandventilationsöppningarna eller tillhörande - tydligt markerade - manöverorgan.

3.5 Insatsplan

Över större detaljhandelsanläggningar bör brandchefen låta upprätta insatsplan. Sådan plan kan ange bl a tillfartsvägar, brandvattentillgång, ingångar och angreppsvägar, byggnadskonstruktion, nödutrymning av hissar, ev. automatisk brandalarm- eller sprinklercentral, brandventilationsmöjlighet, invändiga brandposters placering, brandfarliga eller svårtillgängliga lokaler samt speciella risker i samband med brand. Av planen bör även framgå hur företrädare för detaljhandelsanläggningen skall kallas under annan tid än försäljningstid. I det fall karta eller planskiss kan erhållas i lämpligt format bör sådan ingå i insatsplanen.

Insatsplanen bör - i det fall släckningshjälp bedöms erforderlig - även innehålla uppgift om vilken eller vilka styrkor som skall tillkallas samt om möjligt en preliminär uppgiftsfördelning mellan dessa.

I samband med brandsyn kontrolleras att de interna planer och instruktioner för anläggningens brandförsvar som ledningen för denna upprättat och utfärdat är samordnade med insatsplanen.

Insatsplanen bör förvaras så (på brandstation och i detaljhandelsanläggning) att den är lätt tillgänglig:

3.6 Orientering och övningar

För att erhålla god lokalkännedom är det av stor vikt att

brandstyrkan ges tillfälle till orienterings- och tilllämningsövningar inom befintliga detaljhandelsanläggningar. Härvid genomgås insatsplanen så att god detaljkännedom erhålls. Övningarna genomförs i samråd med företagsledningen och bör med hänsyn till risker för olycksfall och andra olägenheter inte innefatta övning med allmänheten/kunderna.

Summary in English:

THE NATIONAL INSPECTORATE OF FIRE SERVICES

Informative Recommendations 1970:5

The following recommendations are to serve as guidance for the fire inspection of detail shops.

1. Definition and area of application

A detail shop can be divided into salesroom (where the public is admitted) and store. The net area of a salesroom is the floor space open to the public; the gross area is the total floor space for the public, the personnel, the furnishing and the goods. The net area is supposed to be 50 per cent of the gross area.

The recommendations are intended for detail shops with a gross area of more than 2,000 sq.m. or for smaller shops where the conditions of evacuation are insecure.

2. Preventing fire protection

The number of persons in a salesroom is estimated to be 1 person per sq.m. of the net area.

There must be at least two evacuation exits from each room, independent of each other and with a total width corresponding to 1 metre per 150 persons - each at least 1,2 metre

(the distances between the payment counters, entrances etc. may be less extensive in width as long as the total width of passage fulfills the requirement). The exit itself should have a corresponding width and should always be easy to open from the inside.

The signboard of the exit must be noticeable from everywhere in the salesroom; the height of the signs has to be made according to the following formula $H = 4 L$ (H = height of sign in millimetres; L = distance of sign in metres), however, no less than 80 millimetres. The signboard should be made according to the Swedish Standard for Warning Notices (SIS 03 15 11 and 03 12 10).

Signboards at the exits, the exits themselves salesroom and store should have emergency lights which turns on automatically when the current is interrupted (burning time: at least 30 minutes).

The walls of the furnishing and decorations must not be made so that the risk of fire is considerably increased or so that safe evacuation is jeopardized. Possibilities of effective fire extinguishing (fire ventilation) must exist. Goods and arrangements which bring special fire risks (for example, grills, electric apparatus, bottles of condensed petroleumgas, pyrotechnic articles) must not be disposed near the exits. Combustible packing and garbage should be kept in a special place.

Smoking should be prohibited on the premises, exception can, however, be made for smoking in places which are especially arranged for this purpose.

Repair work with open fire or work which requires the closing of water sprinklers or of fire alarm system may be carried out only when special precautionary measures have been taken (screening, safety guard etc.). Fire dampers and other safety devices in the ventilation channels must be controlled.

3. Extinguishing fire defence

The police authorities have to make plans for the traffic control which is necessary in case of fire in a detail shop.

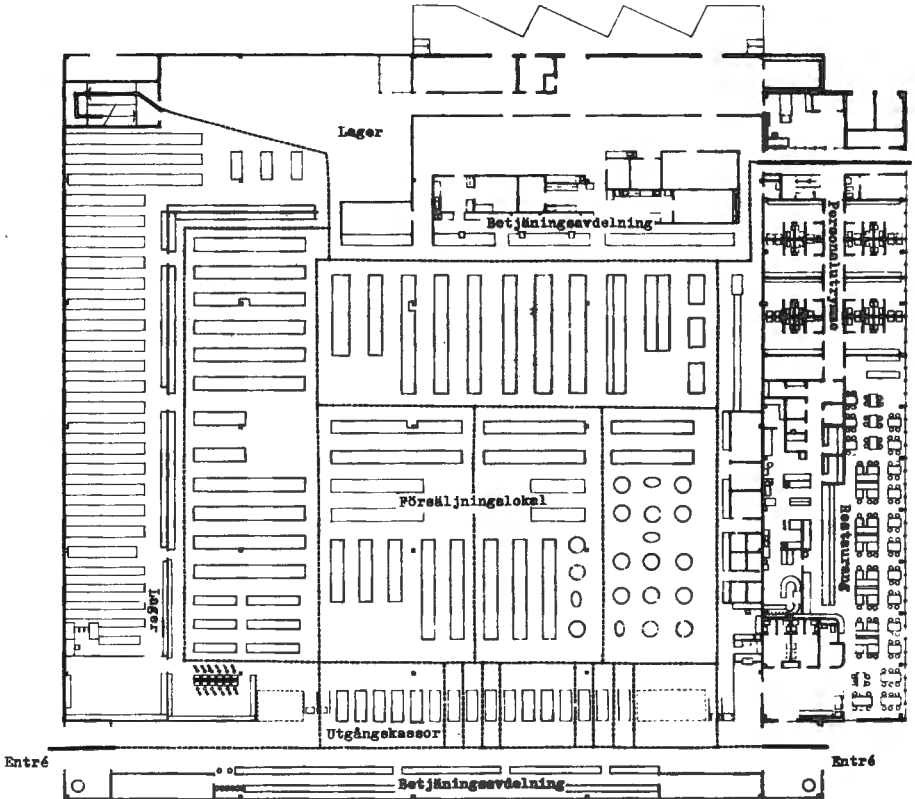
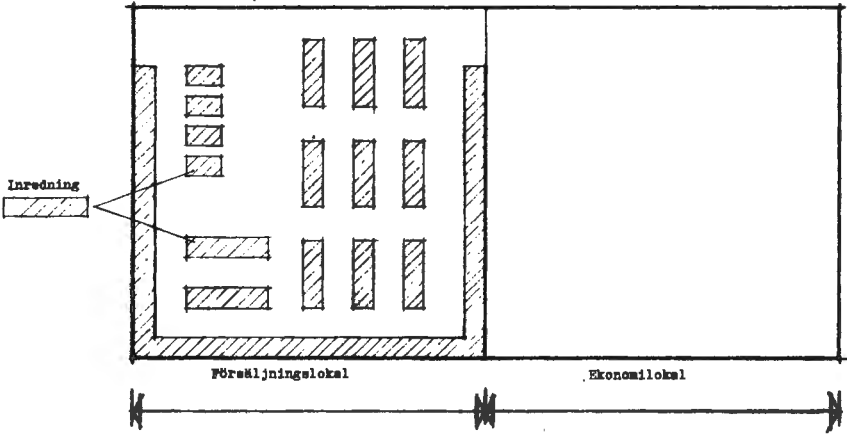
To assure a simultaneous alarm of evacuation within the premises, there has to be an alarm system which is supplied by emergency.

current and which has a sound signal (according to the Swedish Standard for Warning Signals, SIS 03 17 11). If the shop has a loud-speaker system, the signal should be turned off after about 10 seconds, whereafter information and directions as to evacuation should be given (this message should also be given in foreign languages where this is considered necessary).

The installation of automatic fire alarm might in some cases replace certain other constructions. If a rearrangement of a detail shop should bring large areas, connections between different floors, salesrooms below ground etc., the installation of a water sprinkler system should be considered. Extinguishing equipment should exist in the form of fire hose cupboards with rigid hose or a manual fire extinguisher. As to the detail shops described in this summary the fire brigade should work out a plan of insertion which is coordinated with the internal security plan of the shop. Finally, it should be pointed out that it is of great importance that the fire brigade has a good local knowledge of detail shops. Exercises should therefore be carried through and in these exercises the personnel of the detail shop should take part, the public should, however, not participate.

Utrymningsgång

Utrymningsväg

Skala 1:700

Skannat av Utkiken

